

به جابر بن يزيد «عليه السلام» رهنمود های حضرت امام باقر جعفی

بسم الله الرحمن الرحيم

أَنَّهُ قَالَ لَهُ يَا جَابِرُ اغْتَنِمِ مِنْ أَهْلِ زَمَانِكَ حَمْسًا إِنْ حَضَرْتَ لَمْ تُعْرِفْ وَ إِنْ غَبْتَ لَمْ تُفْتَقِدْ
وَ إِنْ شَهِدْتَ لَمْ تُسَاوِرْ وَ إِنْ قُلْتَ لَمْ يُقْبَلْ قَوْلُكَ وَ إِنْ خَطَبْتَ لَمْ تُرَوِّجْ وَ أَوْصِيكَ بِخَمْسِ إِنْ
ظَلِمْتَ فَلَا تَظْلِمْ وَ إِنْ خَانُوكَ فَلَا تَخُنْ وَ إِنْ كَذَّبْتَ فَلَا تَغْضَبْ وَ إِنْ مُدِحْتَ فَلَا تَفْرَحْ وَ إِنْ
دُمِمْتَ فَلَا تَجْرَحْ وَ فَكَّرْ فِيمَا قِيلَ فَيْكَ فَإِنْ عَرَفْتَ مِنْ نَفْسِكَ مَا قِيلَ فَيْكَ فَسُقُوطُكَ مِنْ عَيْنِ
اللَّهِ جَلٌّ وَ عَزٌّ عِنْدَ غَضَبِكَ مِنَ الْحَقِّ أَعْظَمُ عَلَيْكَ مُصِيبَةٌ مِمَّا خَفَتْ مِنْ سُفُوطِكَ مِنْ أَعْيُنِ
النَّاسِ وَ إِنْ كُنْتَ عَلَى خِلَافِ مَا قِيلَ فَيْكَ فَتَوَّابٌ اِكْتَسَبْتَهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَتَّعَبَ بِدَنُوكَ وَ اعْلَمْ
بِأَنَّكَ لَا تَكُونُ لَنَا وَ لِوَالِدِيَّ حَتَّى لَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْكَ أَهْلُ مِصْرِكَ وَ قَالُوا إِنَّكَ رَجُلٌ سَوَاءٌ لَمْ يَحْزَنْكَ
ذَلِكَ وَ لَوْ قَالُوا إِنَّكَ رَجُلٌ صَالِحٌ لَمْ يَسْرَكَ ذَلِكَ وَ لَكِنْ اِعْرِضْ نَفْسَكَ عَلَى مَا فِي كِتَابِ اللَّهِ
فَإِنْ كُنْتَ سَالِكًا سَبِيلَهُ زَاهِدًا فِي تَرْهِيْدِهِ رَاغِبًا فِي تَرْغِيْبِهِ خَائِفًا مِنْ تَخْوِيفِهِ قَائِمًا وَ أَبْشِرْ
فَإِنَّهُ لَا يَضُرُّكَ مَا قِيلَ فَيْكَ وَ إِنْ كُنْتَ مُبَايِنًا لِلْقُرْآنِ فَمَا ذَا الَّذِي يَعْزُكَ مِنْ نَفْسِكَ إِنْ الْمُؤْمِنِ
مَعْنَى بِمَجَاهِدَةٍ نَفْسِهِ لِيَعْلِمَهَا عَلَى هَوَاهَا فَمَرَّةٌ يُعِيمُ أَوْدَهَا وَ يَخَالِفُ هَوَاهَا فِي مَحَبَّةِ اللَّهِ وَ
مَرَّةٌ تَصْرَعُهُ نَفْسُهُ فَيَتَّبِعُ هَوَاهَا فَيَنْعِشُهُ اللَّهُ فَيَنْتَعِشُ وَ يُقِيلُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ فَيَذْكُرُ وَ يَفْرَغُ إِلَى
التَّوْبَةِ وَ الْمَخَافَةِ فَيَزِدَادُ بَصِيرَةً وَ مَعْرِفَةً لِمَا زِيدَ فِيهِ مِنَ الْخَوْفِ وَ ذَلِكَ بَانَ اللَّهُ يَقُولُ إِنْ
الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ يَا جَابِرُ اسْتَكْتَبْتُ لِنَفْسِكَ
مِنَ اللَّهِ قَلِيلَ الرِّزْقِ تَخَلُّصًا إِلَى الشُّكْرِ وَ اسْتَقْلَلْتُ مِنْ نَفْسِكَ كَثِيرَ الطَّاعَةِ لِلَّهِ إِزْرَاءً عَلَى
النَّفْسِ وَ تَعَرُّضًا لِلْعَفْوِ وَ ادْفَعْ عَنِ نَفْسِكَ حَاضِرَ الشَّرِّ بِحَاضِرِ الْعِلْمِ وَ اسْتَعْمَلْ حَاضِرَ الْعِلْمِ
بِخَالصِ الْعَمَلِ وَ تَحَرَّزْ فِي خَالصِ الْعَمَلِ مِنَ عَظِيمِ الْعَقْلَةِ بِسِدَّةِ التَّنْقِيطِ وَ اسْتَجَلِبْ سِدَّةَ
التَّنْقِيطِ بِصِدْقِ الْخَوْفِ وَ اُحْذَرْ حَفِيَّ التَّرْبِيْنِ بِحَاضِرِ الْحَيَاةِ وَ تَوَقَّ مُجَارَفَةَ الْهَوَى بِدَلَالَةِ
العَقْلِ وَ قِفْ عِنْدَ غَلْبَةِ الْهَوَى بِاسْتِزْشَاءِ الْعِلْمِ وَ اسْتَبْقِ خَالصَ الْأَعْمَالِ لِيَوْمِ الْحِزَاءِ وَ انْزِلْ
سَاحَةَ الْقَنَاعَةِ بِاتِّقَاءِ الْحِرْصِ وَ ادْفَعْ عَظِيمَ الْحِرْصِ بِإِيْتَارِ الْقَنَاعَةِ وَ اسْتَجَلِبْ حَلَاوَةَ الزَّهَادَةِ
بِقِصْرِ الْأَمَلِ وَ اَفْطَعْ أَسْبَابَ الطَّمَعِ بِبَرْدِ الْيَأْسِ وَ سُدَّ سَبِيلَ الْعُجْبِ بِمَعْرِفَةِ النَّفْسِ وَ تَخَلَّصْ
إِلَى رَاحَةِ النَّفْسِ بِصِحَّةِ التَّفْوِيضِ وَ اطْلُبْ رَاحَةَ الْبَدَنِ بِإِحْمَامِ الْقَلْبِ وَ تَخَلَّصْ إِلَى إِجْمَامِ
الْقَلْبِ بِقَلَّةِ الْخَطَا وَ تَعَرَّضْ لِرِقَّةِ الْقَلْبِ بِكَثْرَةِ الذِّكْرِ فِي الْخَلَوَاتِ وَ اسْتَجَلِبْ نُورَ الْقَلْبِ

بِدَوَامِ الْحُزْنِ وَ تَحَرُّزٍ مِنْ إِيْلِسِ بِالْخَوْفِ الصَّادِقِ وَ إِيَّاكَ وَ الرَّجَاءِ الْكَاذِبِ فَإِنَّهُ يُوقِعُكَ فِي
 الْخَوْفِ الصَّادِقِ وَ تَزِيْنِ لِلَّهِ عِزٍّ وَ جَلٍّ بِالصِّدْقِ فِي الْأَعْمَالِ وَ تَحَبُّبِ إِلَيْهِ بِتَعْجِيلِ الْإِنْتِقَالِ
 وَ إِيَّاكَ وَ التَّسْوِيفِ فَإِنَّهُ بَحْرٌ يَغْرُقُ فِيهِ الْهَلْكَى وَ إِيَّاكَ وَ الْعَفْلَةَ فَنِيهَا تَكُونُ قَسَاوَةُ الْقَلْبِ وَ
 إِيَّاكَ وَ التَّوَانِي فِيمَا لَا عُدْرَ لَكَ فِيهِ فَإِلَيْهِ يَلْجَأُ النَّادِمُونَ وَ اسْتَرْجِعْ سَالِفَ الذُّنُوبِ بِشِدَّةِ النَّدَمِ
 وَ كَثْرَةِ الْإِسْتِغْفَارِ وَ تَعَرُّضِ لِلرَّحْمَةِ وَ عَفْوِ اللَّهِ بِحُسْنِ الْمُرَاجَعَةِ وَ اسْتِعْنِ عَلَى حُسْنِ
 الْمُرَاجَعَةِ بِخَالِصِ الدُّعَاءِ وَ الْمُنَاجَاةِ فِي الظُّلْمِ وَ تَخَلُّصِ إِلَى عَظِيمِ الشُّكْرِ بِاسْتِكْنَارِ قَلْبِ
 الرِّزْقِ وَ اسْتِقْلَالِ كَثِيرِ الطَّاعَةِ وَ اسْتِجْلِبْ زِيَادَةَ النَّعْمِ بِعَظِيمِ الشُّكْرِ وَ تَوَسَّلْ إِلَى عَظِيمِ
 الشُّكْرِ بِخَوْفِ زَوَالِ النَّعْمِ وَ اطْلُبْ بَقَاءَ الْعِزِّ بِإِمَاتَةِ الطَّمَعِ وَ ادْفَعْ ذُلَّ الطَّمَعِ بِعِزِّ الْيَأْسِ وَ
 اسْتِجْلِبْ عِزَّ الْيَأْسِ بِعِدِّ الْهَمَّةِ وَ تَزَوُّدٍ مِنَ الدُّنْيَا بِقَصْرِ الْأَمَلِ وَ بَادِرْ بِإِنْتِهَارِ الْبِغْيَةِ عِنْدَ
 إِمْكَانِ الْفُرْصَةِ وَ لَا إِمْكَانَ كَالْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ مَعَ صِحَّةِ الْأَبْدَانِ وَ إِيَّاكَ وَ التَّقَى بِغَيْرِ الْمَأْمُونِ
 فَإِنَّ لِلشَّرِّ ضِرَاوَةَ كَضِرَاوَةِ الْغِدَاءِ وَ اعْلَمْ أَنَّهُ لَا عِلْمَ كَطَلْبِ السَّلَامَةِ وَ لَا سَلَامَةَ كَسَلَامَةِ
 الْقَلْبِ وَ لَا عَقْلَ كَمُخَالَفَةِ الْهَوَى وَ لَا خَوْفَ كَخَوْفِ حَاجِزٍ وَ لَا رَجَاءَ كَرَجَاءِ مُعِينٍ وَ لَا
 فُقْرَ كَفُقْرِ الْقَلْبِ وَ لَا غِنَى كغِنَى النَّفْسِ وَ لَا قُوَّةَ كغَلْبَةِ الْهَوَى وَ لَا نُورَ ك نُورِ الْيَقِينِ وَ لَا
 يَقِينَ كاسْتِصْغَارِكَ الدُّنْيَا وَ لَا مَعْرِفَةَ كَمَعْرِفَتِكَ بِنَفْسِكَ وَ لَا نِعْمَةَ كَالْعَافِيَةِ وَ لَا عَافِيَةَ
 كَمُسَاعَدَةِ التَّوْفِيقِ وَ لَا شَرَفَ كَبُعْدِ الْهَمَّةِ وَ لَا زُهْدَ كَقَصْرِ الْأَمَلِ وَ لَا حِرْصَ كَالْمُنَافَسَةِ
 فِي الدَّرَجَاتِ وَ لَا عَدْلَ كَالْإِنْصَافِ وَ لَا تَعَدِّي كَالْجُورِ وَ لَا جُورَ كَمُؤَافَقَةِ الْهَوَى وَ لَا
 طَاعَةَ كَأَدَاءِ الْفَرَائِضِ وَ لَا خَوْفَ كَالْحُزْنِ وَ لَا مُصِيبَةَ كَعَدَمِ الْعَقْلِ وَ لَا عَدَمَ عَقْلٍ كَقَلَّةِ
 الْيَقِينِ وَ لَا قَلَّةَ يَقِينٍ كَفَقْدِ الْخَوْفِ وَ لَا فَقْدَ خَوْفٍ كَقَلَّةِ الْحُزْنِ عَلَى فَقْدِ الْخَوْفِ وَ لَا مُصِيبَةَ
 كاسْتِهَانَتِكَ بِالذُّنْبِ وَ رِضَاكَ بِالْحَالَةِ الَّتِي أَنْتَ عَلَيْهَا وَ لَا فَضِيلَةَ كَالْجِهَادِ وَ لَا جِهَادَ كَمُجَاهَدَةِ
 الْهَوَى وَ لَا قُوَّةَ كَرَدِّ الْعُضْبِ وَ لَا مَعْصِيَةَ كحُبِّ الْبِقَاءِ وَ لَا ذُلَّ كذُلِّ الطَّمَعِ وَ إِيَّاكَ وَ
 التَّقْرِيطَ عِنْدَ إِمْكَانِ الْفُرْصَةِ فَإِنَّهُ مَيْدَانٌ يَجْرِي لِأَهْلِهِ بِالْخُسْرَانِ

حضرت فرمودند: ای جابر! از مردم عصر خویش پنج کردار را غنیمت شمار

- 1- اگر حضور یافتی شناخته نشوی
- 2- و آنگاه که از میان‌شان رفتی، از تو نپرسند
- 3- و چون در میان‌شان باشی، جوای نظرت نشوند
- 4- و اگر پیشنهادی دهی نپذیرند
- 5- و اگر دختری از آنان خواهی، ندهند

و تو را به پنج سخن، پند میدهم

- 1- اگر ستم دیدی، ستم مکن.
2. و چون به تو خیانت کردند، جوابشان را با خیانت مده.
- 3- اگر تو دروغ پنداشته شوی، برافروخته مشو.
4. و اگر به نکوئی یاد شدی، خوشحال مشو.
- 5 و چون به بدی یاد شدی بی صبری مکن، -5

اگر آن را در خود مشاهده کردی، پس .و در گفتار مردم نسبت به خودت، تأمل کن مصیبت افتادن تو از نظر خدای بزرگ و توانا، به سبب برافروختگی تو از حقیقت، مصیبتی گران‌تر است از ترس این‌که از چشم مردم بیفتی. و اگر بر خلاف گفتار مردم بودی، پس پاداشی است که بدون زحمت صاحب‌شده‌ای. و آگاه باش که تو دوستدار ما محسوب نخواهی شد تا که اگر تمام مردم شهرت یک صدا بگویند که تو مرد بدی هستی، این گفته دلت را نفشارد و چون گفتند تو مرد نیکوئی هستی، مسرورت نکند. ولی خویش را در منظر کتاب خدا عرضه مدار اگر رهرو راه قرآنی، از آنچه نمی‌خواهدت می‌پرهیزی، به آنچه نیکو می‌دارد، مشتاقی و از تهدیدش بیمناکی؛ پس ثابت قدم باش و بشارت باد تو را که به راستی آن سخنان که در مورد تو گفته اند ضرری به تو نزنند. و اگر به دور از قرآنی پس به کدامین چیز، افتخار می‌کنی؟! به درستی که مؤمن به پیکار با نفس خویش عنایت بسیار دارد تا بر خواسته نفسش تسلط یابد. زمانی، کجی نفس را راست کند و به سبب دلبستگی به خدا با خواسته نفسانی به مخالفت برخیزد و زمانی دیگر، نفس او را بر زمین افکند. پس مطیع خواسته نفسش شود، آنگاه خدا، او را بر پای دارد پس به پا خیزد و خدا از او درگذرد و او از خواب غفلت بیدار شود و به توبه و بیم [از خدا] روی آرد تا روشن بینی و آگاهی را افزون کند، چرا که ترسش افزون شده است. و این بدان سبب است که خداوند می‌فرماید: «در حقیقت کسانی که از خدا پروا دارند چون وسوسه‌ای از جانب شیطان به ایشان رسد خدا را به یاد آورند و به «ناگاه» بینا شوند

ای جابر! روزی اندک خدا را برای خویش بسیار بدان تا از عهده شکرش به درآئی، طاعت بسیاریت را برای خدا، ناچیز شمار تا نفس را خوار بداری و خویش را شایسته گذشت گردانی، بلای رسیده را با دانش حاضر خویش دور ساز. دانش حاضر را همراه کردار خالصانه به کار گیر. با هوشیاری بسیار، کردار خالصت را از خود فراموشی بزرگ حفظ کن. هوشیاری بسیار را با بیمی راستین به دست آور، از زرق

و برق برق‌آسای این دنیا کناره گیر. با چراغ اندیشه از زیاده‌خواهی امیالت، بپرهیز، هنگام هجوم خواسته‌های دلت، با رهپویی دانش، باز ایست. کردار خالص را برای روز پاداش به جای بگذار. با دوری از طمع در پیشگاه قناعت، سکنی گزین، با برگزیدن کم خواهی، زیاده خواهی بزرگ را دور ساز، لذت پارسائی را با کوتاه کردن آرزو، به دست آور، با نومیدی از مردم، راههای طمع را مسدود ساز راه خودبزرگ بینی را با خودشناسی ببند. با نیک سپاری امور به خدای، به راحتی خویشتن دست یاب، راحتی تن را در آسایش دل بجوی، با کاهش اشتباه به آسوده دلی دست یاب، با یاد بسیار خدای در تنهائی خویش، نرم دلی را به دست آر، با اندوه پایدار، روشن دلی را صاحب شو، با هراسی راستین، از ابلیس دوری گزین. مباد تو را که امیدی نابجا داشته باشی که به درستی تو را در هراسی راستین واگذارد، با کرداری صادقانه، خویش را برای خدای جلیل و عزیز، آراسته نما

با شتاب در رهسپاری، دوستی خدا را بجوی. مباد تو را که به تأخیر اندازی. پس به راستی که هلاک‌شدگان در این دریا غرقه شوند. مبدا غفلت‌ورزی که در آن سنگدلی باشد. مبدا آنجا که عذری نداری سستی‌نمایی که پشیمانان بدان جا پناه برند. با پشیمانی سخت و بخشش طلبی بسیار، از گناهان پیشین، بازگرد. با بازگشتی نیکو، خویش را در مسیر نسیم رحمت و بخشش خدای قرار ده. برای بازگشت نیکو از دعای خالص و زمزمه‌های نیمه شب‌ها، مددخواه، با زیاد انگاری روزی اندک و اندک شمردن فرمانبرداری بسیار، به شکرگزاری بزرگ دست یاب، فزونی نعمت را با سپاس بسیار به کف

با هراس از کف رفتن نعمت، به سپاس بزرگ نائل شو، با کشتن زیاده خواهی، سرافرازی پیوسته را بجوی، لذت زیاده خواهی را با عزت نومیدی [از مردم] دور ساز. عزت نومیدی [از مردم را] در سایه همت بلند فراهم ساز، با کوتاهی آرزو، از این سرا، توشه بردار، در هر فرصتی برای نزدیک شدن به هدف تلاش نما، هیچ فرصتی نیکوتر از روزهای فراغت همراه با تندرستی نیست. مبدا بدان چه اطمینان نداری اعتماد کنی، به درستی که برای بدی اعتیادی است چون عادت انسان به غذا. آگاه شو که به تحقیق هیچ دانشی چون سلامت جوئی نیست، نه سلامتی همچون سلامت دل، نه خردی همچون مخالفت با خواسته نفس، نه بیمی چون بیم بازدارنده [از عصیان]، نه امیدی همچون امید یاری رساننده، نه فقری همچون فقر دل، نه بی‌نیازی ای همچون بی‌نیازی دل، نه نیروئی همچون پیروزی بر خواسته‌های نفس، نه نوری همچون نور یقین، نه یقینی همچون خرد انگاشتن دنیا، نه شناختی همچون خودشناسی، نه نعمتی همچون سلامتی، نه سلامتی ای همچون یاری رسانی توفیق، نه شرافتی همچون بلند همتی، نه دوری گزیدن از دنیا همچون کوتاهی آرزو، و نه حرصی مانند هم نفسی (مسابقه) در درجات [اخروی]، نه عدلی همچون انصاف، نه تجاوزی همچون ستم، نه ستمی همچون موافقت با خواسته‌های نفس، نه طاعتی همچون برپاداشتن واجبات، نه

هراسی همچون اندوه، نه مصیبتی همچون نادانی، نه نادانی ای همچون کم باوری، نه کم باوری ای همچون ناترسی، نه ناترسی ای همچون کم اندوهی بر بی هراسی، نه بلایی همچون ناچیز انگاشتن عصیان و رضایت به آن گونه که هستی، نه نیکوئی همچون جهاد، نه جهادی همچون پیکار با نفس، نه نیروئی همچون فرو بردن خشم، نه عصیانی همچون دلبستگی به زندگی پایدار، و نه ذلتی همچون خواری زیادهخواهی نیست. زنهارا کم کاری هنگام فرصت؛ به راستی که فرصت عرصه ای است که برای اهلش زیان بار خواهد بود

والسلام